

1. Kehityspsykologian peruskäsitteitä

OPETUSVINKKEJÄ JA TAUSTATIETOA

1. Opetusvinkki: leikkien halki elämän

- Ryhmän tutustuttamiseksi ja ryhmäyttämiseksi kurssi voidaan aloittaa leikkimällä monille tuttua Aameba-leikkiä pienillä muutoksilla.
- Aameba-leikissä kaikki opiskelijat aloittavat ameeban roolista ja etenevät kehitystasolta toiselle. Kehityspsykologian muunnelmassa edetään ikävaiheesta toiseen. Kaikki opiskelijat aloittavat vauvan roolista tarkoituksenaan nousta ikävaiheesta toiseen, kunnes vanhuuteen päästyään opiskelija pääsee poistumaan pelistä.
- Ohjeet: Lpäistäkseen leikin on opiskelijan noustava viisi kertaa ikävaiheesta toiseen. Ikävaiheet ovat
 - vauva
 - lapsi
 - kouluikäinen
 - nuori
 - aikuinen
 - vanhus.
- Opiskelijat kiertävät luokassa esittäen tämän ikävaiheen sovittua liikettä: esimerkiksi vauvat voivat kontata, lapset juoksennella ja kouluikäiset raapustella kuvitteelliseen pulpettiin tai lukea kirjoja. Aikuiset taas voivat esimerkiksi tasapainoilla perheen, työn ja harrastusten välillä kelloa katsoen tai huolehtia muiden ikävaiheiden esittäjistä, ja vanhus voi poistua pelistä esimerkiksi hitaasti kävellen. Nuorille opiskelijat voivat itse keksiä etenemistavan.
- Kohdatessaan saman ikävaiheen edustajan opiskelijat pelaavat kivi-paperi-sakset-pelin. Vain saman ikävaiheen edustajat voivat pelata toisiaan vastaan. Voittaja pääsee etenemään seuraavaan ikävaiheeseen, kun taas häviöjää joko jää samalle tasolle (vauva) tai myöhemmissä vaiheissa putoaa takaisin aiempaan ikävaiheeseen. Vanhuuden ikävaiheeseen noustuaan opiskelija voi palata omalle paikalleen istumaan.
- Peliä jatketaan, kunnes muutamia opiskelijoita on jäljellä eikä kukaan voi enää pelata toisiaan vastaan.
- Pelin jälkeen opettaja voi ohjata keskustelua leikin virittämistä teemoista:
 - Millaisia käsityksiä ja jopa stereotypioita tiettyihin ikävaiheisiin liitetään? Pitävätkö nämä paikkansa ja mistä ne mahdollisesti syntyvät?

- Miten ikävaiheet vaihtelevat kulttuureittain? Onko opiskelijoilla esimerkiksi jo ennakkotietoa siitä, miten nuoruutta tai vanhuutta voidaan havainnoida eri kulttuureissa?
- Keskustelua voidaan myös viedä ensimmäisen kappaleen teemoihin, kuten:
 - Kehityksen eri osa-alueet, esim. fyysinen, motorinen, psykososiaalinen, kognitiivinen. Osa-alueita voidaan yhdistää opiskelijoiden aiempiin tietoihin ihmisen toiminnan eri puolista. Lisäksi voidaan pohtia, mitä ikävaiheesta toiseen siirtymisessä tapahtuvia muutoksia opiskelijoille tulee mieleen ja mihin osa-alueisiin ne voidaan sijoittaa.
 - Kehityksen yksilöllinen ja dynaaminen eteneminen – leikissä kaikki toimivat tietyssä ikävaiheessa samalla tavalla, mutta todellisuudessa yksilöiden välillä on kaikissa ikävaiheissa valtavia yksilöllisiä eroja.
 - Kehityksen määrälliset ja laadulliset muutokset – olivatko ikävaiheesta toiseen siirtyessä tapahtuvat muutokset määrällisiä vai laadullisia?

2. Opetusvinkki: kuvitteellinen elämänkaari

- Opiskelijoille annetaan tehtäväksi piirtää kuvitteellinen elämänkaari, jonka varrelle he sijoittavat elämäntapahtumia ja käännekohtia. Vaihtoehtoisesti tämän kuvitteellisen elämänkaaren voi myös tehdä yhdessä sähköiselle piirtoalustalle tai luokan taululle.
- Elämänkaaren vaiheista aloitetaan keskustelu, opettaja voi esimerkiksi nostaa seuraavia asioita esille:
 - Mitkä tapahtumat näyttävät olevan kaikille yhteisiä?
 - Mitkä tapahtumat ovat selvästi kulttuurikohtaisia tai kontekstisidonnaisia?
 - Missä kohtaa on elämänkaaren huippukohta? Onko sitä?
 - Tässä yhteydessä opettaja voi huomauttaa myös elämänkaari-termin hankaluudesta: se luo kuvan, että elämällä olisi kaaren tavoin lakipiste, johon kavutaan ja josta laskeudutaan alas.
 - Eri kulttuurit voivat kuvata elämäntulkua hyvin eri tavoin. Esimerkiksi spiraalin omainen elämänlanka voi kuvastaa elämän aikana jatkuvasti kasautuvaa tietämystä, jolloin huippuhetki saattaisikin olla vanhuuden viisaus.
 - Tehtävän yhteydessä tai sen jälkeen voidaan käsitellä oppikirjan tietojen pohjalta kehityksen eteneminen, kehityksen muutokset, elämänkaari ja kehityspolun käsite.

3. Opetusvinkki: kysymyksiä kehityksestä / motivointi keskusteluun

- Kurssin alkaessa voidaan opiskelijoiden kanssa kerätä erilaisia mielipiteitä ja kokemuksia muutamaaan kehitystä koskevaan kysymykseen. Tarkoituksena on herätellä kiinnostusta erilaisia tutkimuskohteita ja kehityspsykologian alueita kohtaan.
- Väittämiä, joista voidaan keskustella:
 1. Saman perheen lapsista kasvaa samanlaisia.
 2. Lapsen voi hemmotella piloille, jos aina itkun yllättäessä ottaa hänet syliin.
 3. Äidin tulisi hoitaa kotona alle 3-vuotiaat lapset.
 4. Kaksikielinen lapsi ei opi kunnolla puhumaan kumpaakaan kieltä.
 5. Teini-ikäiset lapset käyttäytyvät kaikissa kulttuureissa samalla tavalla.
 6. Ihmisen kehitys päättyy, kun hän tulee täysi-ikäiseksi.
- Keskustelun etenemisestä riippuen sen purussa saattaa olla hyvä nostaa esiin esimerkiksi seuraavia tietoja tai näkökulmia opiskelijoiden tietotasoon soveltuvassa muodossa. Toisaalta joitain kysymyksiä voidaan jättää tarkoituksella avoimeksi ja kurssin aikana selvitettäväksi.
 1. Lapsista ei kasva samassa perheessä samanlaisia vaan erilaisia. Opiskelijoilla, joilla on sisaruksia, on tästä varmasti kokemusta. Opettaja voi jo tässä vaiheessa viitata siihen, että perimä ja ympäristö eli biologiset ja sosiaaliset kehityksen taustatekijät yhdessä muokkaavat meistä yksilöitä. Erityisesti synnynnäiset reagoitavat ovat erilaisia, ja täten myös kokemus samasta ympäristöstä on yksilöiden välillä erilainen.
 2. Vanhemman tärkeä tehtävä on paitsi hoivata lasta ja helpottaa hänen oloaan myös tukea häntä itsesäätelytaitojen kehittymisessä. Tämä tapahtuu asteittain niin, että pienempi lapsi tarvitsee vanhempaa vielä nopeammin, useammin ja tiiviimmin rauhoittuakseen, kun taas vanhempi lapsi pystyy yleensä jo jossain määrin rauhoittamaan itseään. Ei ole olemassa tutkimusnäyttöä, joka viittaisi siihen, että empatia tai kosketus pilaisi kehittyvän ihmisen lapsuudessa tai muissakaan ikävaiheissa. Silti myös pettymysten sietämisen opettelu kuuluu lapsen elämään.
 3. Pieni lapsi tarvitsee tiivistä hoivaa. Tutkimustulokset eivät viittaa siihen, että olisi olemassa jokin yksi oikea tai kaikissa tilanteissa paras hoitomuoto. Tärkeitä ovat mm. biologisten perustarpeiden täytyminen, hoivaajan tai hoivaajien tuttuus ja pysyvyys ja niiden myötä syntyvä turvallisuuden tunne sekä riittävän sensitiivinen hoiva. Isä tai äiti voi olla aivan yhtä hyvä hoivaaja lapselle, samoin kuin lapselle ei-biologista sukua olevat hoivaajat, jotka ovat tiiviisti tekemisissä lapsen kanssa.

4. Tutkimukset näyttävät viittaavan siihen, että kaksikielisyys on aivojen kehityksen kannalta myönteinen ilmiö. Vanha huoli siitä, että kahden kielen opettelusta syntyisi tilanne, jossa kumpikin kieli opittaisiin huonosti, näyttää olevan perusteeton.
5. Teini-ikäisten käyttäytymisessä ja toiminnassa on joitakin yhtäläisyyksiä, mutta toisaalta on myös runsaasti kulttuurien välisiä eroja. Esimerkiksi vertaisten ja muun yhteiskunnan odotukset sitä kohtaan, kuinka teini-ikäisen tulisi käyttäytyä, vaikuttavat käyttäytymiseen.
6. Ihmisen kehitys jatkuu kaikilla osa-alueilla läpi elämän, eikä täysi-ikäinen tai aikuinen ole kehityksessään valmis. Elämän alkuvaiheissa tapahtuvat muutokset ovat kuitenkin huomattavan mullistavia ja nopeasti tapahtuvia verrattuna moniin esimerkiksi aikuisuudessa tapahtuviin muutoksiin.

